

לעולם לא עוד !

לימוד בעקבות מנשר ניצולי השואה לכבוד יום הזיכרון לשואה ולגבורה

בכ"ט בסיוון תשס"ב, 2002, נערך טקס בין-לאומי ביד-ושם שחתם שלושה ימים של כנס בין-לאומי שבותרתו: "מורשת ניצולי השואה – ההשפעות האתיות והמוסריות לאנושות". צבי גיל, שורד שואה, הקריא בטקס את "מנשר ניצולי השואה" שנכתב ונחתם על ידי קבוצת של שורדי שואה.

"אנחנו דור ניצולי השואה הולכים ומתמעטים. בעוד שנים לא רבות לא יהיה עוד על כדור הארץ אדם שיוכל להעיד: "אני זוכר את מה שאירע בשואה". יוותרו רק ספרי זיכרונות ומחקר, תמונות וסרטים, ועדויות ניצולים. או אז יהפוך זיכרון השואה מגורל כפוי, החתום בבשרנו ובנשמתנו, לייעוד היסטורי שעל האנושות ועל הדורות הבאים לשאת באחריות לצקת בו תוכן ומהות.

באביב 1945 נדמו קולות וזוועות מלחמת העולם השנייה, ואנו, שרידי יהדות אירופה, יצאנו ממחנות המוות ומגאיות ההריגה, אחד מעיר ושניים ממשפחה, מוכים ומרי נפש, מיותמים, ללא קהילה וללא בית, ובלי נפש קרובה המחכה לנו ברחבי תבל. [...]

אמנם, אנחנו ציבור פלורליסטי, רב פנים ודעות, אך משותף לנו ומאחד אותנו הרצון למסור לדורות הבאים את לקחי חיינו המיוסרים בטרם ירד המסך וייפרדו גם אחרוני הניצולים מזירת החיים. מכאן, מירושלים, מיד ושם - אתר ההנצחה של העם היהודי לשואה ולגבורה, ובמעמד זה אנו משמיעים את קולנו

במסורת היהודית הזיכרון הוא ערך מכונן. ואולם, אין הזיכרון מבודד כערך עצמאי אלא נסמך לחובה המוסרית. היום, כשאנו, ניצולי השואה שהזיכרון צרוב בבשרנו, באים להעביר את לפיד שליחות הזכירה לדורות הבאים, אנו מעבירים עמו גם את המסר היהודי שהזיכרון צריך להוליד למעשה".

- מה מניע את צבי גיל ויתר שורדי השואה לכתוב את מנשר ניצולי השואה?
- מה החובה שהם מרגישים שמוטלת על כתפיהם?
- למי הם רוצים להעביר את המסר שלהם?

דמיינו כיצד ימשיך מכאן מנשר ניצולי השואה? מה יהיה המסר המרכזי שהם יבקשו להציג במרכז דבריהם?

נמשיך ונקרא ממנשר ניצולי השואה:

"אנו לא נהפכנו לשונאי אדם ולשוחרי נקם על דם נקיים. זוהי עדות ניצחת לערכי המוסר הטבועים בהויית עמנו עתיק היומין, ולאמונה ברוח האדם ובהשגחה. אנו בחרנו בחיים. שיקמנו את עצמנו, השתלבנו במאבק להקמת מדינת ישראל ותרמנו לחברה בישראל ובארצות ההגירה השונות שאליהן הגענו.

מרבית שרידי השואה באו לישראל- מדינת העם היהודי. היה זה עבורם לקח קיומי מהשואה. ביסודותיה של מדינת ישראל הונחו לא רק זכרם של שישה מיליון מבני העם היהודי שהושמד אלא גם הלקחים ההיסטוריים כדי שלא תשנה עוד שואה".

- סמנו בשני צבעים שונים לקחים שונים ששורדי השואה למדו מהשואה.
- לאור הפסקאות האלו, נסחו משפטים אפשריים שיסבירו את הסיסמה: "לעולם לא עוד!"

לעולם לא עוד – לעולם לא

לעולם לא עוד – לעולם לא

לעולם לא עוד – לעולם לא

קראו את דבריו של פרופ' יהודה באואר, אף הוא שורד שואה, והסבירו לאור דבריו, מהם שלושת התפקידים שנושא זיכרון השואה בעיניו:

"כדאי שנוסיף על עשר הדברות עוד שלוש דברות נוספות:
 "לא תהיה המבצע, לא אתה ולא בניך ולא בני בניך";
 "לא תהיה קורבן, לא אתה ולא בניך ולא בני בניך";
 "לא תהיה בשום פנים ואופן לא אתה ולא בניך ולא בני בניך לעולם, משקיף סביל לרצח המונים"
 (פרופ' יהודה באואר)

- האם דיבר אחד או יותר מהדיברות שהוסיף פרופ' יהודה באואר מתאים לאחד המסרים שכתבתם בסעיף הקודם?
- בימים אלו, לנוכח הטבח הנוראי שהתחולל בשביעי באוקטובר ובמלחמה העקובה מדם הנמשכת מאז, האם אתם מרגישים שאחד או יותר מהדיברות האלו נעשו משמעותיים יותר? הסבירו.

נחזור אל מנשר ניצולי השואה:

"על אף שזיכרון השואה טעון וספוג בחורבן, ברוע ובאבדן צלם אנוש המאיימים על כל ערך אנושי, אנו, הניצולים שצעדנו בגיא צלמוות וראינו כיצד משפחותינו, קהילותינו, ועמנו מושמדים, לא שקענו אל תהומות הייאוש ולא איבדנו את האמונה באדם ובצלם אלוהים. אנו מבקשים לחלץ מן הזוועה שחרצה בבשרנו, מסר חיובי לעמנו ולעולם – מסר של מחויבות לערכי האדם והאנושות.

השואה שייכת למורשת האוניברסלית של כל בני תרבות, היא שקבעה את אמות המידה לרוע המוחלט. לקחי השואה חייבים להיות לקוד תרבותי של חינוך לערכים הומניים, לדמוקרטיה, לזכויות אדם, לסובלנות וסבלנות, ונגד גזענות ואידיאולוגיות טוטליטריות.

מהר הזיכרון בירושלים יוצאת לעולם קריאתו של הלל הזקן: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" ואיך זיל גמור!

זהו המסר שלנו לאנושות, זאת המורשת לדורות הבאים."

- מבין הדיברות שראינו בחלק הקודם, מדגיש מנשר ניצולי השואה דיבר אחד מרכזי. מהו?
- מה דעתכם על הבחירה של שורדי השואה שניסחו את מנשר ניצולי השואה להדגיש את העמדה הזו? מה הניע אותם לעשות זאת?
- יהודים רבים נפגעו בשואה. ובכל זאת רק מעטים מהם בחרו בדרך הנקמה או בדרך של שנאה עזה. הרוב המוחלט פעלו בדרך שמתאר מנשר ניצולי השואה: מתוך אמונה באדם ובצלם האלוהים שבו. מה לדעתכם הוביל אפשר להם לעשות זאת? מהיכן שאבו את תעצומת הרוח בכדי להחזיק בדרך אנושית ומוסרית שכזו?
- מה אנו יכולים ללמוד מדרכם של שורדי השואה ומהבחירה של אותם שורדי שואה לנסח מסמך כמו זה שלפנינו?

אסיף:

- האם בעיניכם ביום הזיכרון לשואה ולגבורה צריך לזכור ולהזכיר את שלושת הדיברות האלו? אם כן – הסבירו מדוע. אם לא – הסבירו מתי ואיך יש להזכיר ולהעלות על נס את הדיברות האחרים.